

ProAcademy

Volume 1 | Issue 3

Article 1

10-1-2018

THE PROCEDURE FOR USING THE RESULTS OF OPERATIONAL INVESTIGATIVE ACTIVITIES AS EVIDENCE

B Pulatov

Academy of the General Prosecutor's Office of the Republic of Uzbekistan

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/proacademy>

Part of the [Law Commons](#)

Recommended Citation

Pulatov, B (2018) "THE PROCEDURE FOR USING THE RESULTS OF OPERATIONAL INVESTIGATIVE ACTIVITIES AS EVIDENCE," *ProAcademy*: Vol. 1 : Iss. 3 , Article 1.

Available at: <https://uzjournals.edu.uz/proacademy/vol1/iss3/1>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in ProAcademy by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact brownman91@mail.ru.

**ТЕЗКОР-ҚИДИРУВ ФАОЛИЯТИ НАТИЖАЛАРИДАН ДАЛИЛ СИФАТИДА
ФЙДАЛАНИШ ТАРТИБИ****THE PROCEDURE FOR USING THE RESULTS OF OPERATIONAL INVESTIGATIVE
ACTIVITIES AS EVIDENCE**

Abstract. Мақола тезкор-қидирув натижаларидан далил сифатида фойдаланишнинг қонунда белгиланган тартибларига бағишланган.

Abstract. Статья посвящена установленным законом порядкам использования в качестве доказательств результатов оперативно-розыскной деятельности.

Abstract. The article is devoted to the procedures established by law for using the results of operational search activities as evidence.

Таянч сўзлар: тезкор-қидирув фаолияти, процессуал қонунчилик, прокурор санкцияси, алоқадорлик, мақбуллик, ишонччилик, сўроқ қилиш, юзлаштириш, тинтув, хатлаш, кўздан кечириш, олиб қўйиш ва бошқалар.

Ключевые слова: оперативно-розыскная деятельность, процессуальное законодательство, санкция прокурора, относимость, допустимость, достоверность, допрос, очная ставка, изъятие, обыск, опись, осмотр и др.

Keywords: operational search activities, procedural legislation, sanction of the prosecutor, relevance, admissibility, authenticity, interrogation, confrontation, seizure, search, inventory, inspection etc.

Қонун талабига кўра, тезкор-қидирув фаолияти материаллари жиноят иши кўзғатиш учун асос бўлиши, жиноят иши ўз юритувида бўлган суриштирув, тергов органларига, прокурорга тергов ҳаракатларига тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш учун тақдим этилиши, шунингдек бу материаллардан Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодекси нормаларига мувофиқ жиноят ишлари бўйича исбот қилишда фойдаланилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикасини “Тезкор-қидирув фаолияти тўғрисида”ги Қонуннинг 16-моддаси шартларига риоя этилган ҳолда ўтказилган тезкор-қидирув тадбирларининг натижалари Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексига мувофиқ текширилганидан ва баҳоланганидан сўнг далиллар сифатида эътироф этилади.

Мазкур қонуннинг 20-моддаси талабига кўра, тезкор-қидирув тадбирларини ўтказишда фойдаланилаётган ёки фойдаланилган кучлар, воситалар, манбалар, усуллар, тезкор-қидирув фаолияти режалари ва натижалари, тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи органларнинг штатдаги ошкор қилинмайдиган ходимлари ҳамда мазкур органларга махфийлик асосида кўмаклашаётган шахслар тўғрисидаги, шунингдек тезкор-қидирув тадбирларини ташкил этиш ва ўтказиш такти-

каси ҳақидаги маълумотлар давлат сирини ташкил этади ҳамда қонун ҳужжатларида назарда тутилган ҳолларда ва тартибда, фақат тезкор-қидирув фаолиятини амалга оширувчи орган раҳбарининг қарори асосида ошкор этилиши лозим.

Тезкор-қидирув фаолияти натижасида олинган маълумотлар, нарсалар ва ҳужжатлардан мақбуллик белгисининг йўқлиги сабабли далил сифатида фойдаланилиши мумкин эмас, чунки улар тезкор-қидирув фаолиятига хос бўлган ноошқора, но-процессуал усулда олинган. Тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан жиноят ишлари бўйича далил сифатида фақат жиноят-процессуал қонунчилигининг далилларини тўплаш, текшириш, процессуал расмийлаштириш ва баҳо беришни тартибга солувчи нормаларини (талабларини) тўла ва аниқ бажарган ҳолдагина фойдаланиш мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Жиноят-процессуал кодексининг 81-моддаси белгилаган қоидаларга мувофиқ ижтимоий хавfli қилмишнинг юз берган — бермаганлигини, шу қилмишни содир этган шахнинг айбли-айбсизлигини ва ишни тўғри ҳал этиш учун аҳамиятга молик бўлган бошқа ҳолатларни аниқлашга асос бўладиган ҳар қандай ҳақиқий маълумотлар жиноят иши бўйича далил ҳисобланиши учун улар: жиноят иши учун аҳамиятли бўлган мавжуд ҳолатлар ҳақидаги хулосаларни тасдиқлов-

чи, рад этувчи ёки шубҳа остига олувчи фактлар ва нарсалар тўғрисидаги маълумотларни акс эттирган тақдирдагина ишга алоқадор деб эътироф этилади; қонунда белгиланган тартибда аниқланган, тўпланган, процессуал расмийлаштирилган, жиноят-процессуал қонунчилигининг тегишли моддаларида назарда тутилган шартларга мувофиқ бўлсагина мақбул деб эътироф этилади; текширув натижасида ҳақиқатга мувофиқ эканлиги аниқланган далиллар ишончли деб ҳисобланади.

Исботланиши керак бўлган барча ва ҳар бир ҳолатнинг ҳақиқийлигини сўзсиз тасдиқловчи ишга оид барча ишончли далиллар тўпланган бўлса, улар жами ишни ҳал қилиш учун етарли деб ҳисобланади¹.

Демак, тезкор-қидирув фаолияти натижасида олинган маълумотлардан процессуал исбот қилишда далил сифатида фойдаланиш учун улар тергов йўли билан қайта текширилган бўлиши, фақат шу асосда сўроқ қилиш, тинтув ўтказиш, кўздан кечириш ва Жиноят-процессуал кодекси бошқа талабларига тўла риоя қилинган ҳолда процессуал ҳаракатлар ўтказилган ва расмийлаштирилган, ижобий натижа берган, яъни уларда кўрсатилган ҳолатлар тасдиқланган бўлиши шарт. Олинган ёки тақдим этилган нарсалар, ҳужжатлар эса қонунда белгиланган тартибда қабул қилинган, тергов йўли билан текширилган, мақбул деб эътироф этилган ва ишга қўшиб қўйилган бўлиши лозим.

Далиллар мақбуллигининг шартлари қуйидагилар: далил тегишли субъект томонидан, яъни далилни олиш билан боғлиқ бўлган процессуал ҳаракатни ўтказишга ваколатли мансабдор шахс томонидан олинган бўлиши; фактга оид маълумотлар фақат ЖПК 81-моддасининг иккинчи қисмида қайд этилган манбалардан олинган бўлиши; далил уни олиш билан боғлиқ процессуал ҳаракатни ўтказишга оид қоидалар ва тартибга риоя этилган ҳолда олинган бўлиши; далилни олишда тергов ва суд ҳаракати жараёни ва натижаларининг қайд этилишига доир қонуннинг барча талабларига амал қилинган бўлиши шарт².

Шуни назарда тутиш лозимки, далилларни тўплаш пайтида йўл қўйилган қонун бузилиши сабабли номақбул деб топилган айрим далиллардан исбот қилишда тегишли процессуал ҳаракатлар белгиланган талабларга амал қилган ҳолда ўтказилгандан сўнг фойдаланиш мумкин (масалан, тергов ёки суд ҳаракати ўтказиш баённомаларида айрим маълумотлар ёки бандларнинг йўқлиги, башарти бу камчиликларни ҳолислар, ушбу ҳаракатнинг бошқа иштирокчиларини, зарур ҳолларда эса, терговчини сўроқ қилиш орқали бартараф қилиш имконияти бўлса)³.

Тезкор-қидирув фаолияти натижасида олинган маълумотлардан далил сифатида фойдаланишнинг процессуал нормалар асосида расмийлаштирилиши қуйидаги тартибда амалга оширилиши лозим:

1.Тезкор-қидирув фаолияти натижасида олинган жиноятни очиш ва иш бўйича ҳақиқатни аниқлаш учун аҳамиятга молик маълумотлар, шу тадбирларни амалга оширган орган раҳбарияти томонидан тегишли суриштирув ёки тергов органига, Жиноят-процессуал кодексининг 39-2, 343 ва 381-4-моддалари тартибида суриштирувчининг ёки терговчининг топшириғига мувофиқ ўтказилган ҳаракатлар натижасида олинган ва тўпланган маълумотлар эса — бевосита терговчига ёки прокурорга ёзма равишда (хабарнома, ахборот ёки хизмат хати шаклида) маълум қилинади.

Мазкур ҳужжат рўйхатга олинishi шарт ва унда иш учун аҳамиятли барча маълумотлар, уларни тасдиқловчи шахслар, ашёвий далил сифатида фойдаланилиши мумкин бўлган нарса ва ҳужжатлар, уларнинг сақланилаётган жойи, шунингдек, ишга алоқадор бошқа маълумотлар кўрсатилиши лозим. Расмий равишда тақдим этилган хабарнома (ахборот, хизмат хати) бўйича жиноят иши кўзғатилган бўлса — тегишли тергов ҳаракатларини, агар жиноят иши кўзғатилмаган бўлса — Жиноят-процессуал кодексининг 329-моддаси назарда тутган қоидалар асосида, тегишли текшириш ўтказилиши ва фақат ижобий натижалар бўлган ҳолда, (хабарнома, хизмат хатидаги маълумотлар тасдиқланган ҳолда) далил сифатида жиноят-процессуал қонунчилиги талабларига мувофиқ расмийлаштириш ва фойдаланиш учун асос бўлади.

2.Тезкор-қидирув фаолияти натижасида олинган маълумотлардан далил сифатида фойдаланиш учун уларни суриштирув, тергов йўли билан процессуал текшириш Жиноят-процессуал кодексининг 87-моддасида назарда тутилган: гумон қилинувчини, айбланувчини, гувоҳни, жабрланувчини, экспертни сўроқ қилиш; юзлаштириш; таниб олиш учун кўрсатиш; олиб қўйиш, тинтув; кўздан кечириш; мурдани эксгумация қилиш; эксперимент ўтказиш; экспертиза тадқиқотларини ўтказиш учун намуналар олиш; экспертиза ва тафтиш тайинлаш; тақдим этилган ашёлар ва ҳужжатларни қабул қилиш; телефонлар ва бошқа сўзлашув қурилмалари орқали олиб борилган сўзлашувларни эшитиш тарзидаги тергов ҳаракатларини юритиш йўли билан амалга оширилади.

Ҳимоячи ҳам жиноят иши бўйича далилларни тўплаш ва тақдим этишга ҳақли бўлиб, улар жиноят иши материалларига қўшиб қўйилиши, шунингдек, терговга қадар текширув, суриштирув, дастлабки тергов ўтказиш ва жиноят ишини судда кўриш жараёнида мажбурий баҳоланиши лозим.

Ушбу далиллар: ишга тааллуқли ахборотга эга бўлган шахсларни сўровдан ўтказиш ҳамда уларнинг розилиги билан ёзма тушунтиришлар олиш; давлат органларига ва бошқа органларга, шунингдек, корхоналар, муассасалар ва ташкилотларга сўров юбориш ҳамда улардан маълумотномалар, тавсифномалар, тушунтиришлар ва бошқа

ҳужжатларни олиш орқали тўпланиши мумкин⁴. Ўта оғир жиноятлар бўйича ҳодиса содир бўлган жойни кўздан кечириш тарзидаги, тинтув, кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текшириш, тергов эксперименти тарзидаги процессуал ҳаракатлар видеоёзув воситаларидан фойдаланган ҳолда қайд этилиши шарт⁵.

Қайд қилинган суриштирув, тергов ҳаракатларини ўтказиш ва расмийлаштириш қуйидаги тартибда амалга оширилади:

а) Сўроқ қилиш. Сўроқ қилиш тарзидаги тергов ҳаракати Жиноят-процессуал кодексининг 10-бобида белгиланган сўроқ қилишнинг умумий қоидалари асосида ўтказилиши шарт. Суриштирувчи, терговчи сўроқ қилиш олдидан сўроқ қилинувчидан унинг фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган вақти (йили, ойи, куни) ва туғилган жойини, яшаш жойи ва иш жойини, мансаби, машғулоти тури, маълумоти, оилавий аҳволини, судланганлиги ёки судланмаганлигини аниқлаши ҳамда бу маълумотларни унинг шахсий ҳужжатларидаги маълумотлар билан солиштириб кўриши ёхуд сўроқ қилинувчи ўзини ким деб таништирган бўлса, айнан ўша шахс эканлигига бошқа йўллар билан ишонч ҳосил қилиши лозим.

Сўроқ қилинувчининг шахси аниқлангандан кейин унга ЖПКда назарда тутилган ҳуқуқ ва мажбуриятлари, мажбуриятларни бажармаслик оқибатлари тушунтирилиши керак. Жиноят-процессуал қонунчилигида белгиланган қоидаларга кўра сўроқ қилинувчига ишнинг унга маълум бўлган ҳолатлари тўғрисида эркин сўзлаб бериш таклиф қилиниши лозим. Сўроқ қилинувчи эркин сўзлаб берганидан кейин унинг кўрсатувларини тўлдириш ва аниқлашга қаратилган саволлар берилиши мумкин. Ишора қилувчи саволлар бериш тақиқланади.

Суриштирув ва дастлабки тергов босқичида сўроқ жараёни ва натижалари сўроқ баённомасида қайд қилинади. Сўроқ жараёнида баённома юритиш билан бир қаторда, овозни ёзиб олиш, видеоёзув ва кинотасвирга олиш ҳам қўлланилиши мумкин. Сўроқ қилинувчи баённомани ўқиб бўлгач, кўрсатувлари тўғри ёзилганлиги ва у билан танишганлигини имзо чекиб тасдиқлайди. Имзо баённоманинг охирига қўйилади, башарти кўрсатувлар бир неча саҳифада ёзилган бўлса, ҳар қайси саҳифага алоҳида имзо чекилиши шарт.

Сўроқ қилишда таржимон қатнашаётган бўлса, у сўроқ қилинаётган шахснинг баённомадаги кўрсатувини унга оғзаки таржима қилади, сўроқ қилинувчининг ўз қўли билан ёзиб берган кўрсатувларини эса ёзма равишда таржима қилади. Таржимон кўрсатувлари ёзилган баённоманинг охирига ва ҳар бир саҳифасига алоҳида, шунингдек, сўроқ қилинувчининг ўз қўли билан ёзиб берган кўрсатувларининг таржимасига имзо чекади.

Фақат шу тартибда, ЖПКнинг 106-моддасида

белгиланган қоида асосида расмийлаштирилган сўроқ баённомаси далил сифатида фойдаланилиши мумкин.

б) Юзлаштириш — илгари сўроқ қилинган шахслар кўрсатувлари ўртасида жиддий қарама-қаршилиқлар бўлганда бу қарама-қаршилиқларнинг сабабини аниқлаш учун ўтказиладиган тергов ҳаракати. Юзлаштириш ЖПКнинг 123-моддаси белгиланган тартибда ўтказилиши, 96-108-моддаларида назарда тутилган қоидаларга риоя қилиниши ва расмийлаштирилиши лозим.

в) Кўздан кечириш — ЖПКнинг 135-моддасига мувофиқ жиноят излари, ашёвий далилларни топиш, ҳодиса содир бўлган вазиятни ва иш учун аҳамиятли бўлган бошқа ҳолатларни аниқлаштириш мақсадида терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси, суриштирувчи, терговчининг ҳодиса содир бўлган жойни, мурдани, ҳайвонларни, теварак-атрофни, биноларни, нарсалар ва ҳужжатларни кўздан кечиришга қаратилган тергов ҳаракати.

Кўздан кечириш шаклидаги тергов ҳаракатининг кўздан кечириш предметига қараб турлари, уларни ўтказишнинг ўзига хос хусусиятлари, расмийлаштириш тартиби мавжуд. Уларнинг асослари ҳам ҳар хил.

Одам баданини кўздан кечириш — гувоҳлантириш ёки экспертиза ўтказиш ЖПКнинг 142-147, 172-187-моддаларида белгиланган қоидаларга асосланган ҳолда; почта-телеграф жўнатмаларини кўздан кечириш ЖПКнинг 167-моддаси назарда тутган тартибда ўтказилади; нарсаларни олиб кўйиш ва тинтув ўтказиш чоғида топилган нарса ва ҳужжатлар шу тергов ҳаракатларини ўтказиш учун белгиланган қоидаларга риоя қилган ҳолда кўздан кечирилиши лозим.

Кўздан кечириш тартибининг умумий қоидалари ЖПКнинг 136-моддасида белгиланган. Кўздан кечириш шаклидаги тергов ҳаракати баённомаси далил ҳисобланади, унинг асосий шarti — баённоманинг ЖПКнинг 141-моддаси назарда тутган қоидаларга тўла риоя қилинган ҳолда тузилган бўлиши.

Давлат сирларини ошкор қилмаслик, фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ ва манфаатларини чеклаш билан боғлиқ кўздан кечириш шаклидаги тергов ҳаракатлари ЖПКнинг 89, 139 ва 148-моддалари асосида, 160-161-моддаларида белгиланган қоидаларга риоя қилинган ҳолда ўтказилади, уларнинг асосли ва қонуний бўлишини таъминлаш мақсадида, прокурор санкцияси талаб қилинади.

Тезкор-қидирув фаолияти натижаларидан далил сифатида фойдаланиш учун ўтказиладиган кўздан кечириш тарзидаги тергов ҳаракатларидан ҳодиса содир бўлган жойни кўздан кечириш ЖПКнинг 137-моддасида; теварак-атрофни кўздан кечириш ЖПКнинг 139-моддасида; нарса ва ҳужжатларни кўздан кечириш ЖПКнинг 140-моддаси-

да белгиланган қоидалар асосида ўтказилиши ва ушбу кодекснинг 141-моддаси назарда тутилган қоидаларга тўла риоя қилган ҳолда расмийлаштирилиши лозим.

г) Олиб қўйиш ва тинтув ўтказиш. Тезкор-қидирув фаолияти натижалари асосида тақдим қилинган маълумотлар (хабарнома)да жиноят иши учун аҳамиятга молик нарса ва ҳужжатларнинг айнан қандайдиган ва қерда эканлиги аниқ кўрсатилган бўлиб, уларни қидиришнинг ҳожати бўлмаса, суриштирувчи, терговчи уларни олиб қўйишни таъминлаши лозим.

Тинтув суриштирувчи ёки терговчининг қарорига кўра ўтказилади. Тинтув ўтказиш учун прокурор санкцияси зарур. Кечиктириб бўлмайдиган ҳолда тинтув прокурорнинг санкциясиз ўтказилиши мумкин, лекин бундай ҳолда кейинчалик шу ўтказилган тинтув ҳақида йигирма тўрт соат ичида прокурорга хабар қилиниши шарт. Кечиктириб бўлмайдиган ҳолатлар суриштирувчи ёки терговчининг прокурорга юборган хабарномасида асосланганлиги лозим. Хабарноманинг нусхаси ишга ҳужжатларига қўшиб қўйилади.

Прокурор розилигисиз ўтказилган тинтув тадбирининг асослилиги зудлик билан ўрганилиши, ушбу тергов ҳаракатини заруратсиз ва қонунга хилоф тарзда ўтказиш, ашёлар ва ҳужжатларни олиб қўйишнинг ҳар бир ҳолати юзасидан текширув ўтказилиб, қонуний баҳо берилиши лозим⁶.

Олиб қўйиш ва тинтув ўтказиш тартиби ЖПКнинг 161-моддасида белгилаб берилган, унга тўла риоя қилиш, белгиланган қоидаларни тўла бажариш мажбурий бўлиб, ундан ҳар қандай чекиниш, қандай сабабларга кўра юз берганидан қатъи назар, жиноят процессида қонунийликни бузиш ҳисобланади. Олиб қўйиш ёки тинтув ўтказилганлиги тўғрисида ЖПКнинг 90-92, 163-моддаларида назарда тутилган талабларга риоя қилган ҳолда баённома тузилади.

Терговга қадар текширувни амалга оширувчи органнинг мансабдор шахси фақат ЖПКнинг 224-моддасига асосан шахсни ушлаган тақдирда, унда қурол борлиги ёки у жиноят содир этганлигини фош қилувчи далиллардан қутулиш ниятида эканлигини тахмин қилишга етарли асослар мавжуд бўлса, уни шахсий тинтув қилишни ва олиб қўйишни амалга оширишга ҳам ҳақлидир. Бунда шахсий тинтув ва олиб қўйиш баённомаси ЖПКнинг 163-моддаси талабларига риоя қилган ҳолда тузилади⁷. Дипломатия ваколатхоналаридан олиб қўйиш ва уларда тинтув ўтказиш ЖПКнинг 165-моддаси белгиланган қоидалар асосида ўтказилиши лозим.

Ўта оғир жиноятлар бўйича ҳодиса содир бўлган жойни кўздан кечириш тарзидаги, тинтув, кўрсатувларни ҳодиса содир бўлган жойда текшириш, тергов эксперименти тарзидаги процессуал ҳаракатлар видеоёзув воситаларидан фойдаланилган ҳолда қайд этилиши шарт⁸.

д) Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаб қўйиш, кўздан кечириш ва олиб қўйиш — барча почта-телеграф жўнатмаларини ёки уларнинг айримларини хатлаб қўйиш — тезкор-қидирув фаолияти натижалари асосида юборилган хабарномада гумон қилинувчи, айбланувчи ёхуд бошқа шахслар гумон қилинувчига, айбланувчига, шу жиноятга алоқадор судланувчига юборилган почта-телеграф жўнатмаларида содир этилган жиноятга доир масалалар ёки иш учун аҳамиятга молик ҳужжатлар ва буюмлар бор деб гумон қилиш учун етарлича асослар бўлганда суриштирувчи, терговчи томонидан ўтказиладиган тергов ҳаракати. Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаш суриштирувчи ва терговчининг прокурорнинг санкцияси олинган қарори асосида ўтказилиши мумкин.

Почта-телеграф жўнатмаларини хатлаб қўйиш — ЖПКнинг 166-моддаси, почта-телеграф жўнатмаларини кўздан кечириш ва олиб қўйиш эса ЖПКнинг 167-моддаси талабларига мувофиқ ўтказилиши шарт. Мазкур тергов ҳаракатларининг ўтказилиш жараёни ва натижалари ушбу кодекснинг 90-92-моддаларида назарда тутилган талабларига риоя этилган ҳолда тузилган баённомада кўрсатилиши лозим.

Ушланган жўнатмалар кўздан кечирилган ҳар бир ҳолатда баённома тузилиб, унда қайси почта-телеграф жўнатмалари кўздан кечирилганлиги, нималар олинганлиги ва нималар эгаларига юборилиши, нималар эса вақтинча ушлаб қолиниши кераклиги, қайси жўнатмаларидан нусхалар олинганлиги кўрсатилиши лозим. Баённома ЖПКнинг 90-92-моддаларида назарда тутилган талабларга риоя этилган ҳолда тузилади.

е) Сўзлашувларни эшитиб туриш. Гумон қилинувчи, айбланувчи, судланувчининг телефон ва бошқа сўзлашув қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш суриштирувчи, терговчининг прокурор санкциясини олиб чиқарган қарорига биноан ёки суд ажримига кўра амалга оширилади.

Жабрланувчига, гувоҳга, шунингдек, уларнинг қариндошлари ва яқинларига нисбатан қуч ишлатиш, товламачилик ёки бошқа қонунга хилоф ҳаракатлар содир этиш хавфи мавжуд бўлса, бу шахсларнинг аризалари бўйича ёки уларнинг ёзма розилиги ва прокурорнинг санкцияси билан ёхуд суднинг ажримига кўра уларнинг телефон ёки бошқа сўзлашув қурилмалари орқали бўладиган сўзлашувларини эшитиб туриш амалга оширилиши мумкин.

Суриштирувчи, терговчи кечиктириб бўлмайдиган ҳолларда, прокурорни кейинчалик дарҳол ёзма равишда хабардор этиш шarti билан, унинг санкциясиз сўзлашувларни эшитиш тўғрисидаги қарорни Давлат хавфсизлик хизмати органларига юборишга ҳақлидир. Прокурорнинг санкциясиз

сўзлашувларни эшитиб туриш тўғрисидаги қарор бир сутка давомида қонуний кучга эга бўлади. Сўзлашувларни эшитиб туриш олти ойдан ортиқ давом этиши мумкин эмас.

Телефон ва бошқа сўзлашув қурилмалари орқали олиб бориладиган сўзлашувларни эшитиб туриш чоғида овоз ёзиш мосламалари қўлланилиши лозим. Сўзлашув фонограммаси акс эттирилган магнит тасмаси тергов ҳаракати баённомасига қўшиб қўйилиши лозим⁹. Эшитиб туриш ва овоз ёзиш баённомасида абонент рақами, эшитиб туриш ва овоз ёзиш вақти ва жойи, фойдаланилган техникавий воситалар тури ва модели, бу ишларни амалга оширган шахсларга оид маълумотлар ҳамда иш учун аҳамиятли бўлиши мумкин деб ҳисобланган бошқа маълумотлар акс эттирилади¹⁰.

Тезкор-қидирув фаолияти натижасида олинган маълумотларни процессуал исботлашда далил сифатида фойдаланиш учун юқорида қайд этилганларидан ташқари, ЖПКда назарда тутилган бошқа тергов ҳаракатларини ҳам ўтказиш мумкин, жумладан, экспертиза (ЖПКнинг 172-184-моддалари белгилаган тартибда); экспертиза текшируви учун намуналар олиш (ЖПКнинг 188-197-моддалари белгилаган тартибда); нарсалар ва ҳужжатларни қабул қилиш (ЖПКнинг 199, 201 ва 202-моддалари белгилаган тартибда); ашёвий ва

ёзма далилларни олиш (ЖПКнинг 205-207-моддалари белгилаган тартибда).

Тезкор-қидирув фаолияти натижасида олинган маълумотлар процессуал исботлашда далил сифатида фойдаланилиши учун улар: тергов ҳаракатларини ўтказиш йўли билан қайта текширилган ва ижобий натижа келтирган, яъни тезкор-қидирув фаолияти натижасида олинган маълумотларда кўрсатилган ҳолатлар — фактлар тасдиқланган бўлиши шарт; ўтказилган тергов ҳаракатлари жиноят-процессуал қонунчилиги талабларига тўла жавоб бериши, шунингдек улар ЖПКнинг 92-94-моддаларида назарда тутилган шартларга мувофиқ расмийлаштирилган бўлиши лозим; аниқланган ҳолатлар тергов юргизилаётган ишга алоқадор, мақбул ва ишончли бўлиши шарт.

Фақат мазкур шартларнинг бажарилиши — тезкор-қидирув фаолияти натижасида олинган маълумотларни далил сифатида фойдаланиш учун асос бўлади. Ўзбекистон Республикаси Бош прокурорининг соҳавий буйруғида жиноятлар юзасидан тергов ҳаракатларини ўз вақтида ва сифатли ўтказиш, ишни қонуний, асосланган ва адолатли ҳал қилиш мақсадида далилларни тўплаш, текшириш ва баҳолашнинг қонунда белгиланган тартибига қатъий риоя этилишига алоҳида эътибор қаратилган¹¹.

REFERENCES

1. (O'zbekiston Respublikasi Oliy sudi Plenumining 2015 yil 26 iyundagi 11-sonli Qaroriga asosan kiritilgan uzgartirish va k,ushimcha- lar bilan) "Dalillar maqbulligiga oid jinoyat-protsessual Qonuni normalarini qo'llashning ayrim masalala- ri to'g'risida"gi Qarorining 2-bandi.
2. Shu yerda, 4-band.
3. "Sud-tergov faoliyatida fuqarolarning huquqlari va erkinlikpari kafolatlarini kuchaytirish buyicha chora- tadbirlar kabul kilinganligi munosabati bilan
4. O'zbekiston Respublikasining ayrim Qonun xujjatlariga uzgar- tish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida", O'zbekiston Respublikasi Qonuni 2018 yil 4 aprel', URK-470. JKning 87-moddasining 2-qismi.
5. Shu yerda, JKning 91-moddasi 4-qismi.
6. O'zbekiston Respublikasi Bosh prokurorining "Jinoyatchilikka qarshi kurash, surishtiruv, dastlabki tergov va tezkor-qidiruv faoliyatida Qonun ustuvorligini xamda shaxsning huquq va erkinliklari himoyasini samarali ta'minlash to'g'risida"gi 2017 yil 22 fevraldagi 129-sonli buyrug'i (O'zbekiston Respublikasi Bosh prokurorining 20.12.2017 yildagi 179-sonli buyrug'i taxririda)).
7. O'zbekiston Respublikasi Qonuni "Surishtiruv instituti takomillashtirilishi munosabati bilan O'zbekiston Respublikasining ayrim Qonun xujjatlariga uzgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida", 2017 yil 6 sen- tyabr', URK-442-son. JPKning 162-moddasi, 2-qismi.
8. O'zbekiston Respublikasi Qonuni "Sud-tergov faoliyatida fuqarolarning huquqdari va erkinlikpari kafo- latlarini kuchaytirish buyicha chora-tadbirlar kabul kilinganligi munosabati bilan O'zbekiston Respublika- sining ayrim Qonun xujjatlariga uzgartirish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida", 2018 yil 4 aprel', URK-470. JKning 91-moddasi 4-qismi.
9. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat-protsessual kodeksining 170-moddasi.
10. Shu yerda 171-moddasi.
11. O'zbekiston Respublikasi Bosh prokurorining "Jinoyatchilikka qarshi kurash, surishtiruv, dastlabki tergov va tezkor-qidiruv faoliyatida Qonun ustuvorligini xamda shaxsning huquq va erkinlikpari ximoyasini samarali ta'minlash to'g'risida"gi 2017 yil 22 fevraldagi 129-sonli buyrug'i (O'zbekiston Respublikasi Bosh prokurorining 20.12.2017 yildagi 179-sonli buyrug'i taxririda)).